

ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті показується, що системи вищої військової та цивільної освіти зарубіжних країн накопичили значний досвід щодо підготовки офіцерів запасу. Використання вищої школи для підготовки офіцерського складу в зарубіжних країнах у світлі планованих реформ національних збройних сил вважається досить перспективним. Резервам відводиться важлива роль у планах переходу збройних сил з мирного стану на воєнний. За умови мобілізаційного розгортання вони є основним джерелом задоволення потреб військ в особовому складі. Розглядаються основи та особливості підготовки офіцерів запасу з різних інженерно-технічних, військово-медичних, адміністративно-господарчих спеціальностей, підвищення їх кваліфікації та перепідготовка в цивільних вищих навчальних закладах. Показується, що творче вивчення, узагальнення та критичний аналіз зарубіжного досвіду мають сприяти зростанню ефективності підготовки офіцерського складу з числа студентів вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: зарубіжні країни, студенти, підготовка офіцерів запасу, курси, коледж, школа, терміни навчання, підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. Вища військова освіта провідних зарубіжних країн має стійку тенденцію до інтеграції з цивільною освітою. Вона є однією з ключових ланок, які визначають якість стану та основу стабільного розвитку їх військових організацій. Вона сприяє відтворенню кадрового та резервного потенціалу збройних сил (ЗС), забезпечує підготовку військових фахівців усіх кваліфікаційних рівнів і ланок управління з високим рівнем професіоналізму, компетентності, інтелектуального розвитку, загальної та військово-професійної культури, здатних з високою ефективністю виконувати поставлені завдання щодо оборони держави, розвитку власної творчої індивідуальності, наполегливого самостійного засвоєння нових знань протягом військової служби, прийняття оптимальних рішень у нестандартних умовах. Усебічний аналіз закордонного досвіду підготовки військових фахівців кадру та резерву показує, що в низці країн накопичено значний позитивний досвід щодо нормативного, структурного, організаційного, змістового, технологічного та матеріально-технічного забезпечення зазначених видів підготовки офіцерських кадрів. Для Збройних Сил України, які перебувають на стадії реформування, беруть активну участь у миротворчих операціях, спільних навчаннях з іншими країнами, досвід підготовки військових фахівців у зарубіжних країнах, зокрема, досвід підготовки офіцерів запасу, має першорядне значення. Сутність такого підходу полягає в тому, щоб, ґрунтуючись на ліпших здобутках світового досвіду та зберігаючи випробувані часом традиції вітчизняної системи військової освіти, запровадити інноваційні моделі навчання студентів вищих навчальних закладів за програмами підготовки офіцерів запасу.

Аналіз публікацій. Структури та організаційно-методичні засади підготовки офіцерів запасу (резерву) знайшли відображення в низці вітчизняних і зарубіжних наукових праць і публікацій [1-4]. Низка публікацій присвячена висвітленню досвіду окремих країн [5-16]. У них показується, що

військово-політичне керівництво зарубіжних країн, особливо країн НАТО, проблемі підготовки офіцерів запасу приділяє значну увагу. Це, у першу чергу, стосується уніфікації та підвищення ефективності функціонування діючих систем підготовки та перепідготовки офіцерів, для чого створюються різні організації. Найбільш значущою з них є “Міжсоюзницька конфедерація офіцерів запасу” (CIOR) [2].

Метою статті є висвітлення, аналіз та узагальнення досвіду підготовки офіцерів запасу в зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Підготовка офіцерів запасу здійснюється в усіх країнах, які дбають про захист свого суверенітету. Цьому контингенту військових фахівців відводиться значна роль у поповненні кадрового складу, а також у разі виникнення кризових ситуацій як у самих країнах, так і в різних регіонах світу, що особливо характерно для політичного керівництва та збройних сил Великобританії, Ізраїлю, Іспанії, Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки, Франції, Японії тощо. Так, близько 30 % кадрових офіцерів збройних сил Великобританії і 40 % збройних сил США проходили навчання на курсах позавійськової підготовки при цивільних навчальних закладах. В Іспанії на дійсну службу щороку призивають близько 4000 офіцерів запасу – випускників цивільних ВНЗ. До них, насамперед, належать ті, хто закінчив медичні, технічні й теологічні факультети університетів. У Франції розширюються масштаби підготовки офіцерів із числа студентів, які оволоділи складними технічними, військово-медичними та адміністративно-господарськими спеціальностями.

Військова підготовка у цивільних навчальних закладах зарубіжних країн проводиться у двох напрямках: позавійськова підготовка для професійних армій (це характерно для Великобританії) і підготовка офіцерів резерву для збройних сил, що комплектуються за змішаною системою (це характерно для Німеччини) [4].

Підготовка офіцерів запасу (резерву) у США. Навчання резервістів здійснюється: на курсах позавійськової підготовки офіцерів резерву армії (ROTC – Reserve Officer Training Course); в офіцерських кандидатських школах сухопутних військ (СВ); у школах підготовки офіцерів військово-повітряних сил (ВПС); у школах підготовки офіцерів військово-морських сил (ВМС). Найпоширенішою формою позавійськової підготовки офіцерів запасу у США є чотирирічне навчання на курсах ROTC, що функціонують при коледжах та університетах, і повністю фінансуються державою [2, 5, 6]. Студенти університетів і коледжів оволодівають основною спеціальністю за програмами університетів чи коледжів та одночасно навчаються за програмою курсів ROTC, що організовані за видами ЗС. Офіцерів СВ готують курси ROTC при 300 університетах і коледжах, офіцерів ВПС – при 600, офіцерів ВМС – при 65, офіцерів морської піхоти – при 60 університетах і коледжах.

Поступаючи на курси ROTC, студенти підписують контракт, за яким зобов'язуються прослужити певний термін у резерві чи (якщо їм це запропонують) у регулярних ЗС відповідно до положень міністерства

оборони. Програма курсів, яка розрахована на чотири роки (480) годин, включає початкову та поглиблену військову підготовку.

Під час початкової підготовки (180 годин по 3 год. на тиждень у перші два роки навчання) студенти вивчають основи військової справи, індивідуальну та групову зброю, топографію, проходять вогневу, стройову та фізичну підготовку, набувають командирських навичок. По її закінченні проводяться шеститижневі табірні збори. Програма поглибленої підготовки (300 годин по 5 годин на тиждень у наступні два роки навчання) передбачає вивчення ролі та значення офіцерського корпусу, основ військового мистецтва, організації, озброєння й тактики дій малих підрозділів, засобів зв'язку, озброєння та військової техніки, організації та завдань органів тилу сухопутних військ.

Носіння військової форми одягу на заняттях є обов'язковим. Інструкторами та викладачами військових дисциплін є переважно офіцери й сержанти регулярних ЗС і незначна кількість офіцерів і сержантів резерву. Після завершення курсів студентам присвоюється звання “другий лейтенант резерву” з наступним проходженням протягом двох років обов'язкової служби в регулярних військах і чотирьох років у резерві. Окремим особам за їхнім бажанням може присвоюватись звання “другий лейтенант”, після чого вони повинні прослужити три роки в регулярних військах і три – у резерві. Випускники, які отримували під час навчання відомчу стипендію, зобов'язані прослужити чотири роки в регулярних військах і два – у резерві.

Підготовка резервістів здійснюється також в офіцерських кандидатських школах СВ, ВМС і школах підготовки офіцерів ВПС, які спочатку являли собою військові табори, де студенти коледжів та університетів улітку проходили підготовку на добровільних засадах, але тепер функціонують на правах курсів при школах родів військ і служб. Школи готують офіцерів-резервістів переважно на воєнний час.

Для ширшого залучення молоді до навчання на курсах ROTC Міністерство оборони США встановило щорічні стипендії студентам, які найліпше вчаться, і перспективним майбутнім кадровим офіцерам. Стипендія покриває плату за навчання в університеті чи коледжі, витрати на придбання підручників і навчальних посібників, на лабораторні роботи тощо. Усім, хто навчається на цих курсах, крім щомісячної допомоги в період літніх зборів, виплачується грошове утримання – 200 доларів на місяць.

На думку американських військових фахівців, резервам, а особливо резервам першої черги, відводиться важлива роль у планах переходу ЗС з мирного стану на воєнний. За мобілізаційного розгортання вони є основним джерелом задоволення потреб військ в особовому складі та підвищує їхню боєздатність.

Підготовка офіцерів запасу в Німеччині. Для Німеччини є характерним традиційний підхід до комплектування командних кадрів офіцерами резерву [1, 4, 7, 8]. У бундесвері існують три основні напрями, що дають змогу поповнювати контингент офіцерів запасу: зарахування до резерву кадрових офіцерів та офіцерів-фахівців, які працюють за контрактом, перебувають на

дійсній службі й не досягли межі відставного віку; підготовка офіцерів запасу із числа військовослужбовців, призваних на дійсну військову службу, а також тих, хто відслужив строкову службу й перебуває в запасі; підготовка офіцерів резерву із числа цивільних фахівців, які закінчили ВНЗ і мають загальну професійну підготовку, що відповідає певній військовій спеціальності (у цьому випадку офіцерські звання присвоюються під час проходження зборів у військових навчальних закладах бундесверу. Позавійськова підготовка у ЗС Німеччини відсутня, тому підготовка офіцерів-резервістів здійснюється переважно у військових частинах. Поза військами та військовими навчальними закладами проводяться лише громадські заходи й самостійна (індивідуальна) робота військовослужбовців запасу з підвищення кваліфікації, включно з навчанням у цивільних ВНЗ.

Програми підготовки офіцерів запасу з числа фахівців, які закінчили цивільні ВНЗ, і кадрових офіцерів в училищах відрізняються переважно тим, що в іншому випадку пріоритет надано таким військовим дисциплінам, як тактика, озброєння та бойова техніка. Кадрового лейтенанта готують як командира, вихователя, наставника, а кандидата в офіцери запасу – тільки як командира. У разі підготовки офіцерів запасу з числа цивільного персоналу враховується загальна потреба бундесверу в таких фахівцях. Підготовка резервістів з їх числа з подальшим присвоєнням офіцерських звань здійснюється відповідно до офіційно встановленого співвідношення між цивільними та військовими спеціальностями. Основною формою підготовки офіцерів запасу (поряд із дійсною службою за призовом) є військові збори.

Система підвищення кваліфікації офіцерів запасу бундесверу передбачає активне залучення їх до деяких форм перепідготовки у військових навчальних закладах (зокрема, в університетах Гамбурга і Мюнхена), у тому числі – за заочною формою. Крім того, для них діють заочні курси навчання іноземних мов, створені як при військових, так і при цивільних вищих навчальних закладах.

Система позавійськової підготовки у Великобританії має таку організаційну структуру: три служби позавійськової підготовки офіцерів у військових і цивільних навчальних закладах відповідно до трьох видів ЗС; кадетський корпус, що складається з курсантських формувань на базі шкіл і середніх спеціальних навчальних закладів, морського кадетського корпусу, кадетських формувань СВ, авіаційного навчального (кадетського) корпусу та об'єднаних кадетських формувань [2, 4].

Діяльність усіх трьох служб координує штаб при військовому училищі в Сандхерсті. Кожний вид ЗС має окремий штаб позавійськової підготовки командних кадрів, створений при базовому училищі (Сандхерст – СВ, Дартмут – ВМС) або при відповідному навчальному центрі (штаб курсантських формувань ВПС на авіабазі Ньютона). Такі штаби керують підпорядкованим їм курсами (підрозділами) і військовими кафедрами в цивільних ВНЗ, де студенти навчаються з необхідних для ЗС спеціальностей.

За даними британського міністерства оборони, майже 1/3 офіцерського складу ЗС укомплектована особами, які пройшли позавійськову підготовку в

цивільних ВНЗ, яка щороку охоплює близько 150 тис. студентів та учнів, Усього у країні функціонує 740 середніх спеціальних і 350 вищих навчальних закладів (у тому числі 47 університетів, 30 політехнічних та інших ВНЗ) [4].

Термін навчання як на курсах, так і в цивільних ВНЗ становить три роки. Для здобуття першого навчального ступеня (бакалавра) з більшості спеціальностей потрібно три-чотири роки, з медичних спеціальностей – п'ять-шість. Заняття тривалістю дві-чотири години проводяться один-два рази на тиждень, а також під час дводенних зборів – у вихідні дні на базі ВНЗ або найближчої військової частини. Навчальний рік закінчується двотижневими зборами в таборах, який проводиться під час літніх канікул. Керує діяльністю таких “університетських” курсів комітет військової підготовки, до якого входять представники ректорату та начальник військової кафедри (підрозділу чи курсів позавійськової підготовки).

У системі позавійськової підготовки в цивільних ВНЗ найбільший ефект досягається при підготовці фахівців інженерно-технічного профілю. Якщо у військовому училищі витрати на навчання офіцера становлять у середньому 100 тис. доларів, то в цивільному ВНЗ – 40 тис. (чотирирічне навчання) або 11 тис. (дворічне), тобто, відповідно, у 2,5 рази й майже в 10 разів менше. З метою стимулювання військової підготовки студентів цивільних ВНЗ передбачено всебічне матеріально-технічне забезпечення організації та проведення навчального процесу. Усі витрати (у тому числі на утримання високооплачуваного професорсько-викладацького та допоміжного складу) повністю бере на себе міністерство оборони.

Позавійськова підготовка офіцерського складу при цивільних ВНЗ проводиться за програмами, що порівняно з розробленими для військових навчальних закладів, мають менший обсяг і більшу практичну спрямованість за відповідними військово-обліковими спеціальностями.

Підготовка офіцерів запасу у Франції. Підготовку офіцерського складу у Франції поряд із 80 військовими навчальними закладами здійснюють понад 50 цивільних ВНЗ. Крім того, до неї традиційно залучають середні спеціальні навчальні заклади, а саме – цивільні ліцеї в Парижі, Нансі й Тулоні [1, 9-12]. Останніми роками окреслилася тенденція зростання кількості офіцерів, які вступають на службу по закінченні інститутів, порівняно з випускниками військових училищ. Офіцери запасу становлять приблизно 30 % від загального кількісного складу офіцерського корпусу СВ. Близько 50 % із них є випускниками ВНЗ технічного профілю, решта – юридичних та економічних факультетів інститутів, а також управлінських училищ.

Підготовка студентів як офіцерів запасу чи кадрових офіцерів з технічних спеціальностей відбувається в таких ВНЗ, як Політехнічна школа, Національна школа адміністрування, Національна школа магістрів. Фахівці можуть здобути військову освіту, а також пройти перепідготовку або підвищити свою кваліфікацію під час зборів (на базі училища в Монпельє).

На теперішній час запроваджено обов'язковий курс підготовки з військово-медичних спеціальностей, проходження якого організовано в навчальному центрі підготовки офіцерів запасу медслужби (Лібурн). До

підготовки залучають випускників медичних інститутів, яких в обов'язковому порядку призивають на збори для навчання за програмою офіцерів запасу (як курсантів). Викладацький склад – кадрові офіцери та військові медики. Програма розрахована на шість тижнів; навчається близько 800 осіб. Час проходження зборів устанавлюється за бажанням випускників (з відстрочкою чи без неї) у будь-який із шеститижневих періодів навчання.

Підготовка резервістів здійснюється також у військових навчальних закладах, зокрема, в артилерійській школі сухопутних військ Франції. Тут на факультеті підготовки офіцерів і унтер-офіцерів готується кадровий склад таї унтер-офіцери резерву за чотири-п'ять місяців.

Підготовка офіцерів запасу в Туреччині. Програмою підготовки офіцерів запасу в цивільних ВНЗ Туреччини передбачені теоретичні заняття з військової підготовки (дві години на тиждень) і табірні збори в навчальних центрах училищ видів ЗС і служб (два рази по два місяці за термін навчання). Після закінчення ВНЗ слухачі проходять двомісячну підготовку в піхотному училищі (Тузла) і складають іспит на офіцерське звання [1, 13, 14].

Для подальшого вдосконалення командних навичок і спеціальних військових знань випускників цивільних ВНЗ направляють у відповідні училища родів військ і служб. Осіб з числа слухачів які закінчили різні факультети університетів або інших цивільних ВНЗ, незалежно від їхнього бажання та віку, можуть призивати офіцерами на дійсну військову службу, якщо ЗС потрібні спеціальності, якими ці особи володіють.

Підготовка офіцерів запасу для ВМС Туреччини здійснюється в офіцерському училищі ВМС “Деніз Харп Окулу”. Протягом року училище готує офіцерів запасу з випускників морехідної школи та технічного університету. Після його закінчення вони отримують звання “молодшого лейтенанта” і проходять річне стажування на кораблях, у берегових частинах та установах ВМС, а потім звільняються в запас.

До училищ родів військ і служб, де готують офіцерів запасу, належать бронетанкове (Етімесгут) та піхотне (Тузла). Піхотне училище для офіцерів запасу, дислоковане в Анкарі, комплектується переважно випускниками цивільних навчальних закладів, які не відслужили строкової служби. Термін навчання – шість місяців. Щорічний випуск становить приблизно 2000 осіб.

Підготовка офіцерів резерву в ЗС Італії здійснюється на курсах двох видів – А і В [15, 16], набір на які проводиться на основі закону про військовий обов'язок. На курс А (термін навчання – вісім місяців) призивають юнаків, які мають атестат середньої школи або диплом рівного їй навчального закладу (при цьому враховується їхнє бажання щодо вибору спеціальності), на курс В (термін навчання – три місяці) – тих, хто має вищу освіту, відповідно до якої вони можуть обрати одну зі спеціальностей.

Після закінчення служби та складання іспитів курсантам-резервістам присвоюють звання “кандидат в офіцери” і направляють на чотиримісячне стажування на посаді за місцем їхньої подальшої служби, що зазвичай проходить у берегових частинах та установах. По закінченні стажування, у разі бездоганної служби, спеціальна комісія училища присвоює їм звання

“гардемарин”, в якому вони продовжують подальшу службу (її обов’язковий термін – два роки). Після цього вони можуть демобілізуватися із ЗС.

Підготовка офіцерів резерву в ЗС Румунії здійснюється з числа випускників цивільних вищих навчальних закладів з урахуванням потреб збройних сил з метою забезпечення необхідним командним складом на военний час. Випускники вищих навчальних закладів, які не охоплені системою підготовки офіцерів резерву, проходять строкову військову службу у військах. Для офіцерів резерву існує початкова та спеціальна військова підготовка, яку вони проходять у навчальних центрах родів військ. Тривалість курсу навчання складає від шести місяців до одного року. Особи, які пройшли підготовку як офіцер резерву, мають право укласти контракт із міністерством національної оборони для проходження служби як кадрові офіцери на посадах командирів піхотних, танкових, артилерійських і протитанкових взводів [4].

Зупинимося на узагальнених особливостях підготовки офіцерів запасу в зарубіжних країнах.

Підготовка військових фахівців з числа офіцерів запасу для збройних сил зарубіжних країн здійснюється з метою: забезпечення ефективного стримування ймовірного противника в разі небезпеки; підвищення боєздатності військ; зміцнення військово-політичних позицій у різних районах (регіонах) світу; проведення операцій обмеженого масштабу в ході бойових дій, проведення миротворчих операцій.

Основними складовими систем підготовки офіцерів запасу є такі: нормативно-правова база; розгалужена мережа військових, цивільних ВНЗ, шкіл, курсів; органи управління.

До основних принципів у підготовці офіцерів запасу можна віднести такі: єдності державної політики щодо підготовки офіцерів кадров та запасу у військовій і цивільній вищих школах; пріоритету національних інтересів і національної безпеки при формуванні змісту навчання та вимог до військових фахівців; гуманізації і демократизації; практичної спрямованості навчання; зв’язку з військами; урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів; самостійності й творчості навчання; раціонального поєднання колективного та індивідуального характеру навчання на засадах державної ідеології та практичної психології; вибору оптимальних технологій, форм, методів і засобів навчання; відповідності фінансового, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення процесу підготовки офіцерів запасу за відповідними програмами.

У переважній більшості країн навчальний процес у військових навчальних закладах носить чітко виражену тенденцію поділу на початкову військову підготовку та спеціальну військову підготовку та складається з 2-х частин: на території військового навчального закладу (військової частини) і в польових умовах. Програми та процес підготовки вирізняються практичною спрямованістю, високою інтенсифікацією навчального процесу та вимагають від майбутніх офіцерів запасу напруженої роботи. Акцент при цьому зосереджується на висвітленні таких проблем: національна безпека та

національні інтереси, тактика та бойове застосування підрозділів, системний і ситуативний аналіз, застосування комп'ютерних технологій, гуманітарне право, менеджмент.

Навчально-матеріальна та інформаційна база підготовки офіцерів запасу вирізняється високим рівнем забезпечення їхньої теоретичної та практичної підготовки у ВНЗ, навчальних центрах, військових частинах.

Після закінчення навчання за програмами підготовки офіцерів запасу випускникам присвоюються первинні офіцерські звання й вони, залежно від укладеного контракту, вибувають до резерву або поповнюють кадровий склад збройних сил.

У цілому до загальних тенденцій розвитку систем підготовки офіцерів запасу в зарубіжних країнах можна віднести такі:

- реалізація завдань збройних сил щодо забезпечення національних інтересів і національної безпеки;

- розгалуженість мережі військових навчальних закладів, навчальних центрів, полігонів, військових частин з підготовки та перепідготовки офіцерів запасу різних видів збройних сил і категорій;

 - інтеграція з цивільною освітою;

- опора на національну культуру, традиції та ліпший світовий досвід у підготовці офіцерів запасу;

 - використання сучасних інформаційних технологій;

- вимогливість щодо якості підготовки, особливо її практичної складової;

- висока ефективність управління підготовкою офіцерів запасу на всіх рівнях;

- усебічність і достатність фінансового та матеріально-технічного забезпечення підготовки;

 - міжнародне співробітництво в підготовці офіцерів запасу.

Висновки. Зарубіжні країни приділяють велику увагу проблемі підготовки офіцерів запасу (резерву) і передусім — уніфікації системи цієї підготовки. Найпоширенішою формою позавійськової підготовки офіцерів запасу є навчання на курсах позавійськової підготовки офіцерів при цивільних навчальних закладах, які повністю фінансує держава. Це найбільш відпрацьована та найдешевша система підготовки резервів, про що свідчить практика провідних країн світу. Використання вищої школи для підготовки офіцерського складу запасу в зазначених країнах вважається досить перспективним у світлі реформ їх національних ЗС. У системі позавійськової підготовки в цивільних ВНЗ найбільший економічний ефект досягається при підготовці спеціалістів інженерно-технічного профілю.

Військова підготовка в цивільних ВНЗ проводиться за двома напрямками: позавійськова підготовка для професійних армій і підготовка офіцерів резерву для ЗС, які комплектуються за змішаною системою. Позавійськова підготовка офіцерського складу при цивільних ВНЗ здійснюється за програмами, що порівняно з програмами, розробленими для військових навчальних закладів, мають менший обсяг і більш конкретну

практичну спрямованість. З метою підвищення рівня кваліфікації офіцерів запасу передбачається активне залучення їх до деяких форм перепідготовки у вищих військових навчальних закладах.

Зарубіжний досвід організації та вдосконалення систем підготовки офіцерів запасу може бути корисний для розв'язання проблем реформування вітчизняної військової освіти. Вивчення та узагальнення цього досвіду дасть змогу порівняти його з досвідом національним і продуктивно використати в підготовці офіцерів запасу на факультетах і кафедрах цивільних і військових вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Нещадим М.І.* Військова освіта в Україні: історія, теорія, методологія, практика: [монографія] / М.І. Нещадим. – К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2003. – 852 с.
2. *Бакович М.Н.* Организационно-правовое регулирование подготовки офицеров запаса для вооруженных сил США и Великобритании / М.Н. Бакович // Военная мысль. – 2008. – № 10. – С. 59–66.
3. *Печуров С.* О некоторых аспектах военных реформ в зарубежных странах / С. Печуров // Зарубежное военное обозрение. – 2004. – № 2. – С. 2–13.
4. *Фильков С.* Подготовка офицеров запаса в странах Западной Европы / С. Фильков // Зарубежное военное обозрение. – 1996. – № 6. – С. 12–15.
5. *Аршинов О.* Подготовка офицеров резерва вооруженных сил США / О. Аршинов // Зарубежное военное обозрение. – 1993. – № 1. – С. 7–11.
6. *Стрелецкий А.* Система подготовки офицерских кадров в США / А. Стрелецкий // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – № 6. – С. 16–21.
7. *Колчин К.* Подготовка офицерских кадров для ВМС Германии / К. Колчин // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 5. – С. 58.
8. *Лазукин В.* Подготовка офицерских кадров в ВС ФРГ / В. Лазукин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 2. – С. 26–30.
9. *Копьев А.* Комплектование вооруженных сил Франции / А. Копьев // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – № 1. – С. 11–13.
10. *Владимирский В.* Подготовка летных кадров военно-воздушных сил Франции / В. Владимирский // Зарубежн. воен. обозр. – 2000. – № 6. – С. 26–32.
11. *Симаков М.* Военно-учебные заведения Франции / М. Симаков // Зарубежное военное обозрение. – 1990. – № 10. – С. 14–18.
12. *Береговой А.* Подготовка военнослужащих вооруженных сил Франции / А. Береговой // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – № 4. – С. 9–13.
13. *Федин А.* Подготовка офицерских кадров в Турции / А. Федин // Зарубежное военное обозрение. – 1995. – № 8. – С. 9–15.
14. *Крымов И.* Высшие военные учебные заведения ВС Турции / И. Крымов // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – № 11. – С. 21–25.
15. *Кораблев Д.* Учебные заведения ВМС Италии / Д. Кораблев // Зарубежное военное обозрение. – 1993. – № 6. – С. 52–54.
16. *Колчин К.* Подготовка офицерских кадров для ВМС Италии / К. Колчин // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 2. – С. 55–56.

ПОДГОТОВКА ОФИЦЕРОВ ЗАПАСА В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

В статье показывается, что системы высшего военного и гражданского образования зарубежных стран накопили значительный опыт в подготовке офицеров запаса. Использование высшей школы для подготовки офицерского состава в зарубежных странах в свете планируемых реформ национальных вооруженных сил считается достаточно перспективным. Резервам отводится важная роль в планах перехода вооруженных сил с мирного положения на военное. В условиях мобилизационного развертывания они являются основным источником удовлетворения потребностей в личном составе. Рассматриваются основы и особенности подготовки офицеров запаса по различным инженерно-техническим, военно-медицинским, административно-хозяйственным специальностям, повышение их квалификации и переподготовка в гражданских высших учебных заведениях. Показывается, что творческое изучение, обобщение и критический анализ зарубежного опыта должны способствовать повышению эффективности подготовки офицерского состава с числа студентов высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: зарубежные страны, студенты, подготовка офицеров запаса, курсы, колледж, школа, сроки обучения, повышение квалификации.

I. Skvorok
National aviation University

TRAINING OF RESERVE OFFICERS IN FOREIGN COUNTRIES

The article shows that foreign countries' higher military and civil education systems accumulated a significant experience in reserve officers' training. Usage of higher school in officers' training in foreign countries taking into account planned reforms in national armies is considered to be quite perspective. Reserves are given an important role in plans on armies' transition from a peace state to a war one. Under the condition of mobilization deployment they are the main source of satisfaction of troops' demands with personnel. Grounds and peculiarities of reserve officers' training in various engineer-technical, military-medical, administrative-housing specialties, refresher training and retraining in civil higher educational institutions are considered. The article shows that creative thinking, summarizing and critical analysis of foreign experience should contribute to enhancing the effectiveness of training of officers from a number of the Ukrainian higher educational institutions students.

Key words: foreign countries, students, reserve officers' training, courses, college, school, terms of training, refresher training.